

Txomin Peillenen hilberri-txostena (1932-2022)

DAVANT, Jean-Louis
Euskaltzain osoa

Txominez oroitzapen zenbait

Dominique / Txomin Peillenen bizia eta obra Coyosek zehazki aipatu ditu bere hilberri txostenean. Beraz ene aldetik oroitzapen oso pertsonal batzuetara mugatuko naiz hemen. Txominen ezagutzak egin nituen Hazparden, 1957 urtean, uztail ondarrera, euskal ikasleen elkarteak urtero bezala antolatu zuen astebeteko ikastaldian. Eskuan zuen Txillardegiren lehenbiziko eleberria, *Leturiaren egunkari ezkutua*, agertu berria, eta hartaz mintzo zitzaigun. Ordukoz berak ere idazten zuen: lehenbiziko liburugaia berrogeita hamahiruan prestatua zuen, hogeita bat urteetan, baina hamahiru urteren buruan argitaratu zioten, Txomin Agirre saria ukan ondoren, *Gauaz ibiltzen dena*.

Bitarte horretan Aljeriako gerlan soldaduzka egina zuen erizain lanetan, eta berak erran ukan du han pazifista bilakatu zela. Guda horrez liburu bat agertu zuen 1982an Hordago etxean, *Aldjezairia askatuta*, eta bestalde olerki liburu bat eskaini zion Abdelkader emirari, *Abdelkader* deitua hain zuzen ere: Bilboko Labayru ikas-tegian argitaratua izan zen 2006an.

Hitz hau Marie-Thérèse Olivier, Txomin Peillen zenaren andre alargunari zor diot. 1982an Normandiatik Euskal Herrira etorri zen, zehazkiago Perche eskualde txikitik Baionara, Paristik iraganez. Baina hurbilketa hori ez da iduri lukeen bezain bitxia. Historian barna, harreman tinko eta nasaia izan dira gure bi lurraldeen artean, itsasoz bereziki, Baionako portutik: bai arrantzaleen eta merkatarien artekoak, bai Normandiako dukeen eta gure baskoiendako erregeen artekoak. Eta holaxe, behin batean, Nafarroako arrano beltza izango zena handik etorri zitzaigun, Margarita Percheoak 1134an ezkontzaz ekarria Monzon Gartzia Ramirez Berrezarlea erregeari. Eta berrikiago Marie-Thérèsek Txomini beste txoririk ekarri zion Normandiako eskualde txiki hartarik. Haatik ezin hautatuz nago zein ote zen edo

ziren: ainara lankide trebea, ala bakearen usoa, Txomin lasaitzen zuena? Ala biak agian? Baina Txominek badakike, eta duda barik, erran zeikeon ezin hobeki.

1964an ezkonduak, haurrik ez zuten ukan, baina bi belaundiz bizitu dira batasun onean. Alta bada Txomin ateo zen argi eta garbi, ez zuen gordetzen. Aldiz emaztea, orain alarguna, katoliko suharra da. Baina bikote indartsua moldatu dute, Txominek olerki liburu batez ospatu zuen Abdelkader emirak proposaturiko «kontrarioen harmonia edo azalia» ederki betez. Batasun dialektiko horrek gogora dakarkit Louis Aragon frantses poeta handiaren olerki hunkigarri bat, «La rose et le réséda», eta hona horren lehenbiziko bertsoa:

Celui qui croyait au Ciel
Celui qui n'y croyait pas
Tous deux adoraient la belle
Prisonnière des soldats
Lequel montait à l'échelle
Et lequel guettait en bas ?

Pentsatuz Txominek eta biek elkarrekin burutu dugun euskaltzale lanari, Aragonen olerkia gure borrokari egokitzen diot euskaraz, soneto baten itxuran.

Arrosa eta herezea

Zeruan sinesten ez zuen Txominek
Eta sinestea daukadan honek
Euskal Herria maite genuen zinez
Presoner zegoela bizi ezinez.

Haren askatu nahiz elkaturik
Gauero zubi luze bat harturik
Leiho gorarat igo behar baitzen
Zein goiti zoan, zeinek pean zaintzen?

Gaur da bizirik, erdi askatuta
Bakea halaber burutzeko da
Lan erditan geldituren al gara?

Txomin zubitik eroria zaigu
Ni ere laster jausiko seguru
Baina beste batzuk igoko dira.

Esperantza dut azken epaileak, juje zuzenenak, Matiuren Ebanjelioko irakaspe-
nen arabera epaituko duela: Gose nintzen, egarri, biluzgorri, arrotz, eri, preso, eta
zuk lagundu nauzu. Trajeria/pastoral batean Txominen erantzuna holaxet asma
nezake: «Jauna, ez zaitut ezagutzen, ez zaitut sekulan ikusi, eta gainera ez dut bazare-
nik ere sinesten!». Epaileak erantzun lezaioke: «Parisko euskaldun lepo zurruna, ez
duzu sinetsi beharrik, ikusten nauzu eta. Lehentze obedituko didazu: ate urdinetik
sar zaite, bai, urdinetik, ene eskuin aldeko honetarik, eta ez gustukoa zenukeen
ezkerreko ate gorri hartarik! Ez duzu hauturik, bizi eternalera kondenatzen zaituzte
zure obra onek. Hor azkenean esker onezko otoitzak zuzenduko dizkidazu: behar
den asti guztia badukezu».

Haatik segur bezala nago Txomin Urdatx Santa Graziko bortu goran ibiliko dela
gustura, baita mundu osoko bortu gora guztietan ere. Ago bake handian, Txomin,
bereziki Allande Sokarros eta Junes Casenave berriki joanen konpainian, eta Par-
naso mendiko biztanle guztiekin!